

VIOLA ARDONE

DE VERLOREN VROUWEN

Een prachtige, op waarheid gebaseerde roman over
een vergeten stukje vrouwengeschiedenis

XANDER

ROMAN

1

De Halvewereld is het huis van de gekken, ze lijken op katten en zitten op vreemde plekken: ze kunnen niet miauwen en vangen geen muis, maar toch zijn het katten. Katten in een vreemd pakhuis.

Vanmorgen kwam er een Nieuwe en die heb ik alles weer moeten uitleggen: Colavolpe is de baas, dan komt Lampadina, dan de verplegers, dan de bewakers, dan niets, niets, niets, en nog eens niets. En ten slotte de gekken.

Je moet om te beginnen weten dat het hier is als op zee: er zijn Kalme en Woeste. Het is een gesloten zee, maar toch een zee, en op elke zee kan je varen. In de Halvewereld zit ook Elba, dat ben ik, maar voor mij is dit de hele wereld, want wat er verder nog is weet ik niet eens. Haha.

De Nieuwe praat niet, zegt haar naam niet. Zo gaat het in het begin: ze zwijgen vaak en daarna gaan sommigen los en houden niet meer op, ze brabbelen een woordensoep, een wartaal die niemand begrijpt. En het heeft geen zin om naar ze te luisteren als ze beginnen te murmelen.

Geen reactie. Ik tel tot vijf komma zes en ga dan verder.

Wil je weten waarom ik Elba heet? vraag ik de Nieuwe. Ze knijpt met haar linkeroog, ik vat het op als een ja. Het is de naam van een grote rivier in het noorden, die door Duitsland stroomt, mijn Mutti heeft me die naam gegeven. Mutti betekent mama in het Duits. Weet jij waar Duitsland ligt op de landkaart? Er zijn er twee: een gele en een oranje, dat heb ik op de school van de Dikbilnonnen geleerd waar ik op mijn negende heen ben gestuurd. Mijn Mutti kwam uit oranje Duitsland, maar dat zit nu helemaal opgesloten

in het communisme. Ze hebben er een muur omheen gezet, net als hier in de Halvewereld, niemand kan erin of eruit, alleen de rivieren stromen er vrij, want die kan je niet tegenhouden. De rivier die mijn naam draagt stroomt door oranje Duitsland en mondt uit in de Noordzee, zei Mutti.

De Nieuwe wikkelt zich als een nukkige kat in de deken. Ik wrijf drie komma vier keer met de knokkel van mijn wijsvinger over het kleine bobbeltje op mijn neus en ga door met mijn uitleg.

Mutti is jaren geleden uit oranje Duitsland ontsnapt, maar ze kwam toch achter de muur terecht. Ze hebben haar hier opgesloten, maar ze was niet alleen: ze had mij al in haar buik en heel veel dingen in haar hoofd. Wiskunde, vreemde talen, de namen van alle dier- en plantensoorten, en waanzin.

Ik heb vijf jaar bij de Dikbilnonnen gezeten, toen ik eindelijk terugkwam was Mutti verdwenen. Colavolpe heeft gezegd dat ze dood is, maar ik geloof hem niet omdat ik haar stem soms hoor.

De Nieuwe zucht en een stank van honger verspreidt zich door de kamer. Wat denk je nou? Ik ben heus niet een van die mafkezen van de derde verdieping met stemmen in zijn hoofd! Anders had Colavolpe me wel overgeplaatst, want hij is de baas van de Halvewereld en hij heeft de leiding over gekken en gezonden, zowel de mensen als de katten en honden.

De Nieuwe trekt haar schouders op en rolt zichzelf nog verder in de deken. Misschien heeft ze het een beetje koud, zoals wij allemaal. Alleen voelt de een de kou op zijn huid en de ander eronder, zoals ik.

Ik weet niet of het waar is dat ik de stem van Mutti hoor, dat geef ik toe, maar ze leeft in ieder geval nog en ze zit hier op een of andere afdeling verstopt. Dat weet ik heel zeker, een gestoorde vrouw heeft het me verteld toen ik ongeveer een jaar geleden terugkwam, en gekken kunnen niet liegen.

Ik zwijg, de buik van de Nieuwe knort als een bezetene, het is het droevigste geluid van de wereld, dus ik praat weer verder. Mijn Mutti was mooi, sluit je ogen en probeer haar voor je te zien: haren van goudkleurig mos, ogen van knisperende bladeren en vingers van klimop. Zolang zij er was ging er nooit iets mis, en als ik huilde zong ze *Backe, backe Kuchen* of *Es war eine Mutter* voor me. We spraken samen altijd in de geheime taal van Duitsland, om onze gedachten voor de anderen verborgen te houden.

Ze hield me gezelschap, vertelde nooit een leugen en kreeg ook geen epileptische aanvallen. En we deden spelletjes die ze voor mij bedacht. Zo speelden we Stomme film: als een dwaze vrouw begon te schreeuwen, legde Mutti haar handen op mijn oren, bewoog haar lippen en dan moest ik precies begrijpen wat ze zei. Het spel was afgelopen als de gekke vrouw flauwviel of als Lampadina haar meenam naar haar behandelkamer.

Er was het spel van het Ontsnapte snoepje: wie van ons twee erin slaagde het pilletje in het toilet te spugen zonder dat de dienstdoende verpleger het merkte, was de winnaar. Ik vergat een keer door te trekken en verloor twee punten, maar later heb ik het geleerd. Want we zijn hier dan wel gek, maar dom zijn we niet!

We speelden Bello Kamello: we zetten de emmer op de dweilstok en zo kwam er een dromedaris tevoorschijn zoals ik die in een documentaire op Rai 3 had gezien. Ik zat schrijlings op het achtereind van de houten stok en doorkruiste de woestijn van de Halvewereld.

Er was Koningin koninginnetje. Ik zei: koningin koninginnetje, hoeveel stappen moet ik zetten om zonder te lachen en zonder te huilen bij je kasteel te komen? Mutti antwoordde: vijf giraffenstappen. En ik deed het: één, twee, twee komma zes, drie, vier, vier komma zeven en vijf. Als ik bij haar was, kietelde ze in mijn nek om me te laten giechelen. Soms waren het tien olifantenstappen,

soms honderd van een mier. Maar ik kwam uiteindelijk altijd bij haar terug. Daarom zijn ze mooi, getallen, omdat ze nooit eindigen, net als de gekke dingen die mensen doen, alleen gaan cijfers altijd in volgorde en nooit lukraak. Ik hou zowel van hele getallen als van decimalen, maar meer van decimalen omdat die meer op mij lijken: precies maar incompleet.

Waar is jouw moeder, leeft ze nog?

De Nieuwe neemt niet eens de moeite om haar gezicht naar me toe te draaien, terwijl ze de nagel van haar rechterwijsvinger in haar linkerhandpalm graaft. Ik haal het zwartomrande notitieboekje onder mijn matras vandaan en schrijf het op in mijn *Dagboek van de geestesziekten*. Elke keer als ik iets nieuws ontdek, voeg ik het toe aan de lijst, zo help ik Colavolpe bij het stellen van de diagnose. We zijn het vaak oneens: hij zegt hysterie en ik zeg schizofrenie, hij zegt paranoia en ik zeg manie, hij zegt raptus en ik zeg epilepsie. Ik laat hem winnen omdat hij de baas is, maar later gaan de nieuwelingen van afdeling naar afdeling en komen altijd daar terecht waar ik had gezegd: schizofrenie, manie, epilepsie. Ik rijm graag, en gelukkig eindigen bij de Halvewereld alle woorden op -ie, zoals idioterie. Colavolpe wil nooit toegeven dat ik gelijk heb, omdat hij jaloers is: ik ben in de waanzin geboren, terwijl hij er een leven lang over heeft gedaan om er te komen.

In de wereld buiten ben ik nooit geweest, behalve die vijf jaar bij de Dikbilnonnen. Maar wat maakt het uit? Het is de rest van de wereld die hierheen komt. Iedereen komt naar de Fascione: lang, dun, mooi en lelijk. Iedere vrouw heeft hier haar eigen manie: de een houdt ervan haar huid te villen, de ander klaagt graag dag en nacht of doet niets anders dan leugens vertellen. Er zijn er die ervan overtuigd zijn iemand anders te zijn, die hun kleren uittrekken en bloot met hun schaamte aan de buitenkant rondlopen. Die graag liggen en voor dood spelen, die woorden husselen die

niet bij elkaar passen, die de hele tijd over hun huurder van de benedenverdieping wrijven. En in dit geval: koud water en de jeuk verdwijnt. En als het aanhoudt: elektriciteit.

Jeukt jouw huurder daarbeneden weleens?

Ze kijkt me aan alsof het iets is waar ze nog nooit over heeft nagedacht. Of ze is gewoon catatonisch, noteer ik in mijn *Dagboek van de geestesziekten*.

Op deze afdeling, vertel ik de Nieuwe, zijn we allemaal vrouwen, of een soort vrouwen, omdat er bij ieder van ons iets mis is of een stukje ontbreekt.

Aldina is neurasthenisch, ze is goed in het schrijven van echte poëzie zonder rijm, niet zoals de mijne, ze kan haar eigen haar en dat van anderen vlechten en glazen dingen kapotslaan. Zij is de enige knappe van ons: ze heeft zwart krullend haar en lange vingers, hoewel haar nagels tot op het bot zijn afgebeten. Haar vader heeft haar laten opsluiten omdat ze zich bij de oproerkraaiers had aangesloten: beter gek dan een terrorist, zei hij op de dag dat hij haar bracht. Ze heeft een maand in isolatie gezeten, omdat ze opstandig was en het geschreeuw soms tot hier in de Zee van de Kalmen reikte. Ik verklaar mezelf tot politiek gevangene, schreeuwde ze, en ze bonden haar vast met touw. Op een dag zul je me dankbaar zijn, zegt haar vader tegen haar als hij haar komt bezoeken, en regelmatig spuugt Aldina hem dan in zijn gezicht. Die dag is duidelijk nog niet gekomen.

Nunziata is obsessief, ze maakt haar polsen en hals steeds met kraanwater nat omdat ze vroeger parfumeur was bij het warenhuis La Rinascente. De dames werden bang en kochten geen cosmetica meer, dus werd ze ontslagen en haar ouders, die niet de middelen hadden om haar thuis te houden, stuurden haar hierheen. Haar dagen zijn verdeeld in goede en minder goede. Op goede dagen lacht ze, steekt haar hals naar ons uit en vraagt: hoe ruikt het? Wij

zeggen dat we het heerlijk vinden, maar eigenlijk stinkt ze alleen maar naar zweet, rook en rotte ui. Op slechte dagen is Nunziata er voor niemand, zelfs niet voor parfum.

Oma Bruidje is schizofreen, ze is de oudste van de afdeling, haar haren zijn als hennepstro, ze heeft nog maar drie tanden, maar die zitten stevig in haar onderkaak. Ze houdt haar poep en plas niet op, ze boert dag en nacht, ze woont hier al eeuwen. Ze was hier al voordat ik naar de Dikbilnonnen werd gestuurd en daarom hou ik op een bepaalde manier van haar. Ze denkt altijd dat het haar bruiloft is, omdat ze als jonge bruid voor het altaar is laten staan en daar nooit meer bovenop is gekomen. Dat is mij verteld, en ik geloof het, want liefde kan ervoor zorgen dat je volkomen je verstand verliest. Haha.

Mutti en ik speelden iedere dag haar getuige en bruidsmeisje, zij schreed alsof ze in de kerk was door het gangpad tussen de twee rijen bedden, knielde voor het kastje van de ondersteken om te plassen en zei dezelfde litanie op: ik, Palomba Carmela, neem jou – en elke keer een andere naam – tot mijn wettige echtgenoot, tot de dood ons scheidt, Amen. Amen, Amen, herhaalden Mutti en ik, met onze handpalmen tegen elkaar. Palomba Carmela maakte een kruisteken, ging terug naar haar bed en plaste in haar broek, een gerimpeld oud meisje. Mutti waste haar, trok haar een schone onderbroek aan en met een kam, die ze in een geheime zak van haar hemd bewaarde, kamde ze haar lange witte haren. Ik wikkelde me in het laken dat haar sleep was geweest en keek naar ze, ik was volmaakt gelukkig.

Pina is kleptomaan, ze steelt andermans lunch om die aan haar kinderen te geven, zegt ze, maar haar kinderen zijn niet hier bij haar, misschien zijn ze nergens anders dan in haar hoofd. Met Pina zou jij handjeklappen kunnen doen als je geen trek hebt, stel ik voor aan de Nieuwe, dan zet jij het eten weg en eet zij het op. Dit

zijn dingen waar we elkaar hier mee helpen. Elke keer als Pina iets bij elkaar scharrelt, komt Colavolpe erachter en noemt haar Mappina, alsof het een verkleinwoord is, maar eigenlijk is het een vloekwoord: Nunziata legde me uit dat het oud, versleten vod betekent, een stuk vuil. Als Colavolpe tegen haar schreeuwt dat ze een mappina is, lachen de verpleegsters en laat hij zijn half verrotte tanden zien. We mogen het niet herhalen, want hij tolereert geen obscene taal, behalve tijdens een hysterische aanval. In dat geval stuurt hij ons naar de isolatiecel, waar we ons kunnen afreageren en al het kwaad in ons naar buiten kunnen laten stromen, via onze monden en alle andere gaten in ons lichaam. Ik ben nog nooit in isolatie geweest, maar Aldina ging er woedend heen en kwam vredig terug. Hoe was het, vroeg ik haar. Ze gaf geen antwoord, ze schreef een gedicht op een vel wc-papier.

*Woede is een tumor van de ziel,
ingeklemd tussen hart en keel,
en op iedere slag van het hart
weegt het als een ton van haat.*

Mooi, zei ik tegen haar, ik begreep het niet. Ze opende haar hand en spelde door. Het was een schijtgedicht, antwoordde ze, en ze spuugde in de pot.

Schrijf jij gedichten? vroeg ik de Nieuwe. Ik verzin rijmpjes, zoals in de tv-reclames die ik met Mutti keek voordat ze me naar de Dikbilnonnen stuurden. Mis jij je moeder? Ik mis haar elke dag, maar elke dag minder, heimwee is een pijn die verdwijnt heb ik geschreven in mijn *Dagboek van de geestesziekten*, en dat is het ergste.

Heb je het begrepen? Geen antwoord. Heb je het begrepen? Niets. Begrepen, begrepen, begrepen? Wat maakt het ook uit, misschien ben je gewoon doof, het is niet jouw schuld. Dan zal ik je vertellen waar ik van hou, oké? Ik hou van dingen opsommen, televisiekijken, de jingles van reclames zingen, dingen in brand

steken, in mezelf praten om gezelschap te hebben, iedere gekte opschrijven. Of ik zelf gek ben weet ik niet, maar dit is de enige plek die ik heb.

Ik kijk naar het gezicht van de Nieuwe om te zien of ze luistert. Haar ogen zijn gefixeerd op de grijze muur, alsof ze er bladeren op ziet. Weet je, een andere Nieuwe voor jou, zag bladeren. Niet alleen aan de bomen, ze zag ook bladeren waar er helemaal geen waren: bladeren in de douches, bladeren op de bedden, bladeren in de kantine. En ze praatte ook met ze, zij met de bladeren en de bladeren met haar. Op een dag werd ze beter en nam de familie haar mee naar huis. Ik zou haar nooit hebben ontslagen, want bladeren zijn een serieuze zaak, die gaan niet zo gemakkelijk weg als ze gekomen zijn. Ik heb het tegen Colavolpe gezegd, maar die deed zoals gewoonlijk zijn eigen zin en het meisje vertrok. Na drie maanden brachten ze haar terug met ingezwachtelde polsen. Jij ziet toch geen bladeren? De Nieuwe zwijgt, maar ik blijf praten, misschien luistert ze naar me, je weet maar nooit.

Ik zie geen bladeren en ik hoor geen stemmen, behalve de stem van Mutti die me 's nachts roept. Ik heb geen manies en ook geen verdriet. Weet je wat dat is, verdriet? Het is dat ding dat maar niet weg wil gaan als het je te pakken krijgt en er zijn veel Rode-snoepjes en Blauwe-snoepjes en zelfs elektriciteit voor nodig, steeds weer opnieuw. Heb jij het? Verdriet?

De Nieuwe zegt van niet, dus misschien heeft ze het. Ik moet Colavolpe hierop wijzen als hij zijn ronde doet. Kan ik je een geheim vertellen? Ik schrijf alle kwalen op in mijn *dagboek*, zodat ik weet welke ik heb. Weten is al een beetje genezen.

Alle vrouwen die hier komen vinden het een schande, ze huilen er dagenlang om. Terwijl worden opgesloten, als je het mij vraagt, echt het einde van de wereld niet is, maar slechts het begin van de Halvewereld.

Aldina zei tegen me dat het buiten de hekken hetzelfde is. Alleen lopen de gekken hier in hemden rond, zeggen wat ze denken en hebben een kleinere gevangenis in vergelijking met de gekken buiten die de hele dag in jasje-dasje rondlopen, zich vrij voelen en zo nu en dan tegen zichzelf zeggen: wat denk je nou, ik ben toch zeker niet gek?

De toch-zeker-niet-gekken haten de gekken, ze sluiten ze op in de Halvewereld en willen er geen voet over de vloer zetten, zelfs niet op bezoeken, want diep vanbinnen zijn ze bang dat ze er nooit meer uit komen. Iedereen die last bezorgt in de wereld buiten brengen ze hierheen, omdat ze lelijk zijn, omdat ze slecht zijn of omdat ze arm zijn. Rijken zijn nooit gek en als ze gek zijn gaan ze naar een kliniek in hun vertrouwde omgeving. Een Nieuwe die voor jou kwam was eerst rijk, toen werd ze arm en dus is ze van uitgeput veranderd in krankzinnig en hier terechtgekomen.

Het is handiger om alle gebrekkigen op een verstopte plek te bewaren, dan ziet niemand ze en bestaan ze niet meer. Zoals die reclame van het vlekkenmiddel zegt: *Viavà* op de vlek, en weg is de vieze plek.